

Siird Mebusu Baki Erden'in, Kimyagerlik ve kimya mühendisliği hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle Millî Eğitim ve Sağlık ve Sosyal Yardım komisyonları raporları (2/441)

Ankara 18 . XI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Kimyagerlik ve Kimya Mühendisliği hakkındaki kanun teklifimi gerekçesiyle birlikte ilişik olarak sunuyorum.

İcâbeden muamelenin yapılması hususunda Yüksek Başkanlığınızdan emir ve müsaadelerinizi saygılarımla istirham ederim.

Siird Milletvekili
Baki Erden

GEREKÇE

Yabancı memleketlerin pek çoğunda olduğu gibi memleketimizde de kimyagerlik mesleki «utilitaire» bir gaye ile yani pratikte faydalı olmak maksadiyle başlar. Nitekim, herşeyden önce dertlerine deva aramakla meşgul olan insanlar en evvel tıp ve eczacılığın inkişafı için çalışmışlar, zamanla tecrübe ve pratiğin biriktirdiği malûmatı bir araya toplamaya ve bunları her gün biraz daha tekemmül eden bir sistem dâhilinde tasnife gayret ederek tıbbın esaslarını vaz'ettikten sonra bu malûmatı yeni yetişen nesillere de öğretmişlerdir. Böylece hekimlik meslek ve öğretimi meydana gelmiştir. Bunun gibi eczacılık, haytarlık, ziraatçılık, harb bilgileri ve sanayi vücüt bulmuştur.

Memleketimizde de, bir taraftan çok eskiden beri mevcut olan ve klasik tedarisat ile meşgul bulunan medreseler faaliyetlerine devam ederken, XVIII nci asrın sonlarına doğru, hayat ihtiyaçlarını karşılamak üzere tıp, eczacılık, haytarlık, dişçilik ve ziraat mektepleri, mühendishaneler açılmıştır. Muasır kimya öğretimi de memleketimizde bu şekilde başlamıştır. Bu saydığımız meslek erbabına ihtiyaçlarına göre, yani mesleklerinin kimya ile alâkası nispetinde az çok kimya öğretilmiş ve bunlardan bâzıları mesleklerinin kimyaya mûtaallik şubelerinde ihtisas edinmişler ve bir kısmı kazançlarını bu şekilde temin edegelmüşlerdir. Tasarımın sekizinci maddesinde zikredilen «Tıp Kimyası Uzmanı Tabip», «Tıp Kimyası Uzmanı Eczacı».. ilh.. gibi tâbirler bu zümrelere mensup kimselere tahsis olunan unvanlardır.

İmparatorluğun son yüz yılı içinde muhtelif namlar altında açılıp kısa bir hayat sürdükten sonra kapanan veya kapatılan Darülfünunların fen zümrelerinde (1916 dan evvel) her ne kadar kimya okutulmuş ise de, bu öğretimin gayesi kimyagerden ziyade orta öğretim için kimya hocası yetiştirmeye mâruf bulunmuştur.

Bu hususlar göz önüne getirildiği takdirde, memleketimizde hakiki kimyagerin yetişmesi, Birinci Dünya Harbinin başlangıcından sonra, yani 1916 senesinde Almanya ve Avusturya - Macaristan'dan celbolunan meslekten yetişme kimya profesörlerinin nezaret ve idaresi altında İstanbul'da Cağaloğlu'nda «Yerebatan Kimya Darülmesai» namıyla kurulan müessese ile başlar. Sunulan kanun tasarısının, geçici birinci maddesinde bahsolunan «mülga İstanbul Darulfununu Kim-

ya Şubesi» nin ve kuruluş tarihinin zikrolunması bu sebebe müstenittir. Ve tabiidir ki, tasarı kanunlaştığı takdirde, memlekette meslekî kimya öğretiminin mevcut bulunmadığı devirde yetişip kimyagerliği meslek edinmiş olan kimselerin bu hakkı mahfuz tutulacaktır.

1919 yılı Türk kimya tarihinde mühim bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Zira, yukarıda ihdasından bahsolunan kimya mesleki yüksek tahsili bu tarihten itibaren mezun vermeye başlar ve bir taraftan bu yüksek tahsil zümresi memlekete «kimyager» diplomasını haiz mezunlar verirken, diğer taraftan muhtelif yabancı memleketlerin üniversite ve üniversite ayarı yüksek tahsil müesseseleriyle (Polytechnique'ler, Hochschule'ler gibi), üniversite seviyesinde olmamakla beraber, kimya sanayiinin bilfümum şubelerinde veya muayyen sahalarında (dericilik, şarapçılık, mensucat boyacılığı... ilâh.. gibi) çalışacak «qualifié» ve fakat daha mahdut bilgi ve tekniğe vâkıf kimya mühendisleri yetiştirmek üzere kurulmuş müesseselerinden (Technicum'lar gibi) mezun olanlar memlekete dönerek Türkiye'nin bugünkü hakiki yani sistematik meslekî kimya tahsili görmüş kimyaçıları teşkil etmişlerdir. 1933 senesinde yapılan üniversite reformundan sonra ise mülga Darülfünunun verdiği yukarıda mezkûr «Kimyager» unvanı «Kimya yüksek mühendisi» ne tahvil olunmuştur.

Bu suretle, sunulan tasarıların birinci maddesinde zikir ve tasnif edilen unvanlar ortaya çıkmış bulunmaktadır. Üniversitelerde yapılan akademik sırfi kimya öğretimi pratikte çalışacak kimyagerler için kâfi görülmediğinden Türkiye ve yabancı memleketlerde kimyagerlere daha kuvvetli bir formasyon sağlamak üzere umumi fizikokimya, inorganik kimya, organik kimya gibi esas derslere analitik kimya, metal kimyası, biyokimya ilh. gibi bâzı nazari ve amelî ders ve lâboratuar tatbikatı ilâvesi zaruri görülmüş; ve bu öğretim gerek üniversitelere bağlı enstitülerde (İstanbul ve Paris üniversitelerinde olduğu gibi) veya müstakil yüksek mekteplerde (Ecole municipale de Physique et de Chimie industrielles de Paris) yapılmaktadır. Bu nevi müesseseler birinci maddenin «a» fıkrasında bahsolunan «kimyager» diploması verdikleri gibi, talebesini kimya sanayiinde çalışabilmek üzere kimya teknolojisi, makina, elektrik, teknik resim ve saire gibi bilgilerle tehziz ederek aynı maddenin «b» fıkrasında sözü geçen «Kimya yükske mühendisi» diploması da verirler. Bu son diploma, memleketlere göre, teknik üniversiteler, polytechnique'ler veya Hochschule'ler tarafından da verilmektedir.

Üniversitelerin fen fakültelerinde sırf ilim olarak okutulan ve bâzı memleketlerde «Fen lisans diploması» na (Licence des sciences, Bachelorship of Science) müncer olan kimya tahsili pratikte ve sanayide çalışacak kimyager için kâfi değildir. Bunların kimyegerlik meslekine intisap edebilmeleri ve kimyagerlik hak ve salâhiyetlerinden müstefit olabilmeleri için, memleketine göre, «lisans» veya diğer bir nam taşıyan ve üniversite tahsilinin hitam bulduğunu gösteren bir diploma aldıktan sonra ya bilfiil kimya araştırma lâboratuarlarında çalışarak bir kimya mevzuu üzerinde doktora yapıp « Kimya mansiyonunu » taşıyan « Fen doktoru » unvanını alması veya yerine göre analitik kimya, biyokimya, metal kimyası, elektrokimya, elektrokimya ve saire gibi derslerin nazari ve amelî kısımlarını takip ederek imtihanlarda başarı gösterip gereken sertifikaları almaları lâzımdır. Bu takdirde, tasarıların birinci maddesinde bahsolunan « kimyagerlik diplomasına tekabül eden üniversite kimya tahsili » yapılmış olur ve bunu yapanlar kimyagerlik meslekine girebilir ve « kimyager » unvanını taşıyabilirler. Bilhassa Almanya ve Birleşik Amerika gibi memleketlerle Avrupa'nın diğer bâzı memleketlerinde kimya sanayiinin muayyen şubelerinde vazife görmek veya kimyagerliğin çokmütenevvi olan sahalarının bâzılarında çalışmak üzere meslek mekteplerinden veya formasyon iti-bariyle yüksek tahsil ayarında olınan müesseselerden (Almanya'nın technicum'ları gibi) yetişenler birinci maddenin (C) fıkrasında « kimya mühendisi » namı altında toplanmıştır.

« Mühendis » meslekî unvanı, yukarıda da işaret olunduğu veçhile, hem yüksek öğretim ve hem de yüksek öğretim ayarında olınan müesseseler tarafından verildiği için, iki ayrı menşeden gelen zümreleri birbirinden ayırdedebilmek gayesiyle yüksek öğretim menşeli olanlara « yüksek » sıfatının ilâve edilmesine zaruret hâsıl olmuştur. Halbuki, birinci maddenin (a) fıkrasında sözü geçen « kimyagerlik » meslek ve unvanı hekimlik, eczacılık veya hukuk, iktisat fakül-

beleri mezunu olmak gibi mutlaka üniversite veya üniversite ayarı bir tahsil neticesinde elde edilen bir diploma ile iktisap olunduğuna göre « yüksek » sıfatıyla birlikte kullanılması lüzumsuzdur ve uygun değildir. İhtisas ve derecelerini belirten « birinci sınıf mütehassıs », « ikinci sınıf mütehassıs » tâbirleri tahsil diplomasıyla değil fakat bu diplomanın istihsalinden sonra yapılan çalışmalar neticesinde verilen « belge » lere (vesikalara) ait olduğundan, ve meselâ, « Dahiliye mütehassıs birinci sınıf tabip » denmeyip « birinci sınıf dahiliye mütehassıs tabip » denildiğine göre, birinci veya ikinci sınıf gibi ihtisas derecesi olarak kullanılan tâbirlerin « Kimyager » unvanına muzaaf olarak kullanılması doğru olamaz (sekizinci maddenin « a » fıkrası).

Kimyagerlik mesleki ile alakalı diploma ve unvanlar böylece birinci maddede tarif ve tasnif edildikten ve müktesep haklar da geçici maddelerle tasrih olunduktan sonra, bu gerçeğin dışında kalanların artık bu unvanları kullanmasına cevaz verilmemesi icabeder. Nasıl ki, tabip veya eczacı diplomasını haiz olmayan bir kimsenin tabiplik veya eczacılık iddiasında bulunmasına imkân yoksa ve bu unvanları kullanmasına mesâğı kanuni verilmiyorsa, birinci derece sınıflandırmalarla iktifa edemiyerek ihtisaslar içinde ihtisas sahaları ayırmaya mecburiyet duyan bugünün ilim ve teknik âlemi karşısında artık memleketimizde de sistematik meslekî kimya tahsili görmiyenlerin ikinci madde gereğince ve işbu maddede mezkûr unvanları kullanmalarının ve bu unvanların verdiği hak ve salâhiyetlerden istifade etmelerinin caiz olamayacağı aşkârdır.

Yabancı memleketlerin muhtelif dereceli müesseseleri, memleketimizde kimya öğretimi ile meşgul olan müesseselere tamamen intibak ve takabül etmediklerinden, her hangi bir iltibasa meydan vermemek üzere derpiş olunan üçüncü madde gereğince bundan böyle yabancı müesseselerin vermiş oldukları diplomalar Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tetkik olunarak tasdik edileceğine göre kanun bu hususu da sarîh şekilde halletmiş olacaktır.

Keşif, ihtira, mevcudun ıslah ve mükemmelleştirilmesi gibi fikrî faaliyet ve mahsullerin korunma ve teşviki her medeni memleketin hukuki mevzuatında mühim mevkiele işgal etmektedir. Hattâ bu nevi faaliyetleri teşvik için hususi vasıtalar ve mükâfatlar düşünülmüştür. Bizde ise bu nevi mevzuat pek mahdud olup hemen hemen yok mesabesinde. Bilhassa, kimya gibi sık sık muazzam yenilikler ve değişikliklere sahne olan bir sahada bu hususun büyük bir ehemmiyetle göz önünde bulundurulması gerektiğinden tasarının beşinci maddesi yaz'edilmiştir.

Bu nevi fikrî faaliyetler, sadece faillerini teşvik etmek ve mükâfatlandırmakla kalmayıp aynı zamanda memleket ekonomisi ve dolayısıyla millî servet ile çok yakından alakadar bulunmaktadır. Yine bu hususla ilgili mülâhazalardır ki, onuncu maddenin derpişini zaruri kılmıştır. İlim, rasyonalizasyon ve ihtisas asrı olan bugünkü günde memleket sanayii ve imalâtı geliş güzel bilgisiz elle-re tevdi olunamaz. Memleket ekonomisi bu yüzden birçok zararlar görmüş olduğu gibi halen de görmekte bulunmaktadır. Bu itibarla, İş Kanunu çerçevesine giren ve mezkûr onuncu maddenin tahdit ve tâyin ettiği kimya ile alakalı sahada faaliyette bulunan müesseselerin, ehemmiyet ve ekonomik durumlarına göre, teknik işlerini tedvir ve tanzim edecek en az bir kimyagere ihtiyaçları bulunduğu aşkârdır. Aksi takdirde, bu müesseselerin çalışma ve imalât tarzı Orta Çağ durumundan ileri gidememeye mahkûmdur ki, bu da her bakımdan memleket için zararlıdır.

Gıda maddeleri hususi bir ehemmiyet arzettiklerinden ötürü bunlara mütaallik kimyevi analiz, kontrol ve saire gibi işlerin yapılmasına mahsus lâboratuvarlar açmak salâhiyeti ayrıca düşünülmüş ve bu husus altıncı madde ile belirtilmiştir. Vakaa, 1552 sayılı Kanunla muaddel 992 sayılı Kanunun birinci maddesi bu gibi lâboratuvarlar açmak için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında müsaade alınmasını âmir ise de, bu kanun bugün çok eskimiş olduğu gibi mezkûr maddesi de realite ile taban tabana zıt bir durumda bulunmaktadır. Zira, meselâ glikoz, şeker fabrikaları ve saire gibi gıda maddeleri imal eden fabrikalar tamamen kimyagerlerin nezaret ve mesuliyetleri altında bulduktan başka gıda maddelerinin kontrol ve standardizasyonu ile meşgul Devlet lâboratuvarlarında çalışanlar da munhasıran kimyagerlerdir. Binaenaleyh, gıda maddeleri bakımından daha büyük mesuliyetler yüklenen kimselere hususi lâboratuvar açarak çok daha küçük çapta mesuliyetleri üzerine almak hakkını kendilerine tanımak en basit mantık ve hukuk icabıdır. Kaldı ki, yürürlük tarihi çok daha yeni olan 4348 sayılı Kanunla muaddel 1262 sayılı Kanunun beşinci maddesi kimyagerlere, ta-

bip ve eczacılar misillü, ispençiyarî ve tıbbî müstahzarlar yapmak hakkını tanıdığına göre gıda maddeleri lâboratuvarları açmak salâhiyetinin evleviyetle teslimi icabeder ve bunun için hususi bir müsaade istihsalini müstelzim hiçbir ilmî ve mantıkî sebep gösterilemez.

İlim ve sanayi bakımlarından ileri memleketlerde kimya ve tatbikatının pek mütenevvi olan muhtelif kollarında yapılan gerek sırf ilmî ve gerek tatbikî ve sınai araştırmaları teşvik ve artırmak ve hususiyile bunları memleket ekonomisine uygun bir şekilde koordine edip muayyen gayelere doğru mecranlandırmak amacıyla kurulmuş «Millî Kimya Konsey» leri mevcuttur. Bu teşekküller gerek doğrudan doğruya gerek UNESCO kanaliyle Beynelmilel Kimya Birliğine bağlıdırlar. Böylece her memleketin kendi ekonomik şartlarına göre ayarlanmış olan kimya çalışmaları bu birlik vasıtasıyla dünya ekonomik şartlarına da uydurularak tanzim ve koordine edilmiş olur, ve muhtelif memleketlerde aynı sahada yapılan araştırmalardan bütün dünyadaki alâkahılar haberdar bulunur. Halen Türkiye'den çok küçük devletler de dâhil olmak üzere otuzdan fazla memleket bu birliğe girmiş bulunmaktadır. Her memleketin Millî Kimya Konseyi mahallî hükümet tarafından kuvvetli yardım görür, Türkiye'de henüz böyle bir konsey mevcut olmadığından memleketimizin bu beynelmilel birliğe dâhil olmayışı bütün dünya kimya âleminde hayretler uyandırmaktadır. Sunulan tasarının on birinci maddesi bu mühim eksikliğin giderilmesi ve bir Millî Kimya Konseyinin bir an evvel kurulmasını temin ve böyle bir teşekküle Hükümetin çok lüzumlu yardımını sağlamak gayesiyle vaz'olunmuştur.

Bu tasarının hazırlanmasında göz önünde tutulan düşünceler, prensipler, mevzuat ve teklifi gerektiren sebepler böylece izah edilmiş bulunmaktadır. Esasen, mütemadi bir inkişaf halinde bulunan kimya ilim ve tatbikatı son yarım asır içinde harukulâde bir gelişmeye mazhar olmuş ve nihayet atom enerjisinin tatbik sahasına konulmasıyla bütün dünyaya kendisini ilk plânda kabul ettirmiştir. Böyle bir durum karşısında, medeni dünyanın ikinci ve hattâ üçüncü derecedeki memleketleri bile kimyagerlik mesleğini tanzim ve gelişmesini temin gayesiyle kanunlar vaz'etmek ihtiyacını duymuş olduklarına göre memleketimizde bu mesleke dair ilk müstakil kanun olarak teklif edilen bu tasarının, şimdiye kadar birtakım küçük zümre menfaatlerine kapılarak çok geç kalınmış olduğundan daha fazla vakit kaybına meydan verilmeksizin bir an evvel kanunlaştırılması medeni dünyanın gidişine en basit şekilde ayak uydurabilmek için elzem olan ilk adımı teşkil edecektir.

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 2/441

Karar No. 38

14. V. 1953

Yüksek Reisliğe

Siird Mebusu Baki Erden'in (Kimyagerlik ve kimya mühendisliği hakkındaki) kanun tek-lifi, 12 nei maddesi için mütalâa alınmak üze-re komisyonumuza havale edilmekle teklif sahibi hazır olduğu halde müzakere edildi.

12 nei madde hakkındaki mütalâamız berveç-hi âti kararlaştırıldı :

1. Ceza miktarı uygun görülerek münakaşa-sız geçilmiştir.

2. Münakaşa son fıkra üzerinde yapılmıştır: Filhakika son fıkrada (bilerek) kelimesinin bu-lunması bâzı üyelerce uygun görülmemiş ve (ka-sıt) ile (bilerek) mefhumlarının Ceza Hukukun-da nazari sahada ifade ettiği mâna ile yekdiğerin-den farkı ve tatbikatta ne şekilde anlaşıldıkları hususları üzerinde durulmuş ve bilerek kelimesi metinde bulunursa bu kanunun aradığı şartları haiz olmıyan bir şahsı kullanana bilmeyorum müdafaası karşısında bildiğini ispat etmedikçe ceza vermeye imkân olmadığı ve daima onun bil-diği hususunu Cumhuriyet müddeiumumisinin ispat mevki ve mecburiyetinde kalacağı ve řu su-retle maddenin istihdam edenleri teeziye ettiği-ne dair hükmü meflûç kalacağı ileri sürülerek bu kelimenin metinden çıkarılması istenmişse de ekseriyet bu müşkülâtı kabul etmekle beraber hakikaten bilmeden istihdam eden kimseleri hi-maye etmek ve bilhassa kimyagerliğin 2 nei mad-de kimyager, kimya yüksek mühendisi ve kim-ya mühendisi gibi memleketimizde henüz taam-müm etmemiş üç muhtelif sınıfa ayrılmış olması ve her birinin bu isimleri iktisap şartlarının ve kullanacakları salâhiyetlerin ayrı ayrı bulunma-sı karşısında hüsnüniyet sahibi istihdam edenle-rin zühule kolaylıkla düşebilecekleri göz önünde tutularak (bilerek) kelimesinin ipkası,

Bundan başka (hükmi şahısların mümessille-ri) kaydı üzerinde durulmuş ve mevzuatımızda hükmi şahısların da bâzı ahvalde teeziye edildiği görülmüşse de mümessilleri diye tahdit ve tâyin

etmenin bâzı ahvalde şahsiyeti hükmiyeyi temsil eden mümessilin hâdiseden haberi bile yokken temsile salâhiyetli olmıyan bir organı tarafın-dan istihdam kararının alınabileceği ve böyle-ce suçu işliyenin hükmi şahsiyeti temsil etmiyen yine bu müessesenin bir mensubu olabileceği ve suçu işliyen kimse dedikten sonra bu kim-se tâbiri içine hükmi şahsiyet adına hare-ket eden kimsenin de dâhil olacağı ve netice olarak fıkranın aşağıdaki şekilde tanziminin mü-talâa olunduğu arz olunur. (Bu kabıl şahısları bilerek istihdam eden kimseler de aynı ceza ile cezalandırılırlar.) Millî Eğitim Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis
İzmir
H. Özyörük

Bu Rapor Sözeüsü
Çankırı
Celâl Boynuk

Kâtip
Balıkesir

Metinde ipka edilen (bilerek) tâbiri suiistima-li mucip olacağından muhalifim.

V. Asena

Amasya	Bingöl
İ. Olgaç	M. N. Okcuoğlu
Çanakkale	Çoruh
«Bilerek» kaydına murızım	Mesut Güney
N. Kirişcioğlu	

Erzurum	Gazianteb
Enver Karan	G. Kınoğlu

İçel	İstanbul
Şahap Tol	A. Moshos

Kayseri	Konya
Y. Z. Turgut	Söz hakkım mahfuzdur
	H. Aydınler

Mardin	Sivas
M. K. Boran	Ş. Ecevit

Sivas	Yozgad
N. Ertürk	N. Ü. Alçılı

T. B. M. M.

Millî Eğitim Komisyonu

Esas No. 2/441

Karar No. 12

20 . V . 1953

Yüksek Reisliğe

Siird Mebusu Baki Erden tarafından Kimyagerlik ve Kimya Mühendisliği hakkındaki kanun teklifi komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla Millî Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım, Ticaret ve Ekonomi Vekâletleri temsilcileri hazır oldukları halde beş celsede müzakeresi yapılmış ve aşağıki kararlar alınmıştır :

1. Birinci maddenin «a» fıkrasının başına (Yüksek) kelimesinin ilâvesi, (b) fıkrası ile (c) fıkrasındaki (Zümre) kelimesinin yerine (şube) kelimesinin konulması suretiyle birinci madde kabul edilmiştir.

2. İkinci madde aynen kabul olunmuştur.

3. Üçüncü madde aynen kabul olunmuştur.

4. Dördüncü madde aşağıki şekilde kabul edilmiştir :

(Yüksek kimyager, kimya yüksek mühendisi ve kimya mühendisi Devlet Teşekkülleriyle yarı resmî ve hususi müesseselerde meslekî mesuliyeti icabettiren bütün mevkileri işgal ve her türlü meslekî analiz ve müstahzarât lâboratuvarları, kimya ile alakalı sair tesisler kurar ve mesuliyetleri altında müstakilen idare edebilirler.)

5. Birinci maddenin birinci fıkrası, dördüncü maddede mevcut, diğer fıkralar ihtira beratı kanundaki hükümlerle telif edilemediğinden bu madde tamamen kaldırılmıştır.

6. Altıncı madde aynen kabul edilmiştir.

7. Yedinci maddedeki (en çok altı ay) yerine (en az bir yıl) cümlesinin ilâvesiyle madde aynen kabul edilmiştir.

8. Sekizinci madde aşağıdaki şekilde kabul edilmiştir :

(1551 sayılı Kanunla muaddel 992 sayılı Kanun gereğince umuma mahsus olmak üzere seriri ve gıdai araştırmalar ve analizler yapan kimya lâboratuvarları açmaya mezun olanlar tıp kimyası mütehasısı veya gıdai kimya mütehasısı unvanını alırlar. Bunlara bu takdirde kendi unvanlarına ilâveten tıp kimyası mü-

tehasısı veya gıdai kimya mütehasısı unvanı verilir).

9. Dokuzuncu madde aşağıdaki şekilde kabul edilmiştir :

(Birinci maddede yazılı unvanları almış olanlardan Devlet müesseseleriyle yarı resmî teşekküllerde vazife almış olanlar mesai saatleri haricinde meslekî sahada serbest çalışabilirler).

10. Onuncu madde aşağıdaki şekilde kabul edilmiştir :

(Sanayi işletmelerinden, lâboratuvarlarında daimî olarak kimyager bulunması icabedeceği Ticaret ve Ekonomi, Sağlık, ve Sosyal Yardım, Çalışma ve İşletmeler vekâletlerince müştereken tesbit ve ilân olunacakların işbu kanunun birinci maddesinde zikredilen unvanları kullanmaya salâhiyetli olanlardan en az bir kişiyi çalıştırmaları mecburdurlar.

11. On birinci madde aşağıdaki şekilde kabul edilmiştir :

(Memleket kalkınması ile sırkı münasebet halinde bulunan kimya ilmi ve tatbikatının genişlemesi ve bu sahada ilmî ve tatbiki araştırmaların teşvik ve tanzimi ile meşgul olmak üzere İcra Vekilleri Heyetince bir Kimya Danışma Kurulu meydana getirilir).

12. On ikinci madde hakkında Adalet Komisyonunun da mütalâası alınarak aşağıdaki şekilde kabul edilmiştir :

(Bu kanunun ikinci ve sekizinci maddelerine aykırı hareket edenler yüz liradan 500 liraya kadar ağır para cezasıyla, tekerrürü halinde para cezasıyla beraber bir aydan üç aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Mezkûr fiilin icrasından mütevellit Türk Ceza Kanunu itibariyle daha ağır cezayı müstelzim bir suç işlenmiş olduğu takdirde o fiile mahsus ceza verilir. Bu kabil şahısları bilerek istihdam eden kimseler de aynı ceza ile cezalandırılırlar).

13. Geçici birinci maddeye lüzum kalmamış olduğundan çıkarılmıştır.

14. Geçici ikinci madde aşağıdaki şekilde kabul edilmiştir :

(Bu kanunun neşri tarihinden evvel herhangi bir surette kimyager unvanını iktisap etmiş olanların hakkı mahfuzdur.)

15. On üçüncü madde aynen kabul edilmiştir.

16. On dördüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Millî Eğitim

Ko. Reisi

Trabzon

M. R. Tarakçıoğlu

Bu R. Sözcüsü

Çorum

H. A. Vural

Kâtip

Bolu

Z. Danışman

Burdur

M. Özbey

Gümüşane

V. M. Kocatürk

Çankırı

K. Arar

İstanbul

F. N. Çamlıbel

Kütahya

R. Koçak

Seyhan

A. N. Asya

Yozgad

H. Üçöz

Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Sağlık ve So. Y. Komisyonu

Esas No. 2/441

Karar No. 20

2 . VI . 1953

Yüksek Reisliğe

Millî Eğitim Komisyonunca kabul edildikten sonra 20 . 5 . 1953 tarihinde Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonuna havale buyrulan Siird Mebusu Baki Erden'in kimyagerlik ve kimya mühendisliği hakkındaki kanun teklifi Hükümet mümessillerinin ve teklif sahibinin huzurlarıyla müzakere ve tetkik edildi.

Kanun teklifinin kimyagerlik mesleğinin son inkişaflarına uygun hükümleri ihtiva etmesi suretiyle memleketin esaslı ihtiyaçlarından birisine cevap vereceği hususuna iştirak edilerek tümü üzerinde yapılan müzakerelerden sonra maddelere geçildi.

Teklif sahibinin birinci maddesi birinci madde olarak aynen ikinci, üçüncü, dördüncü maddeleri tadilen beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci maddeleri tay suretiyle, dokuzuncu madde beş ve onuncu madde altıncı, 11 nei tay 12 nei 7 nei madde olarak 1 nei geçici madde tay 2 nei; geçici madde olarak 13 neü madde 8, 14 neü madde 9 neu madde olarak tadilen ve ittifakla kabul edilmiştir.

Yüksek Reisliğe sunulur.

Sağlık ve Sosyal Yardım

Komisyonu Reisi

Ankara

T. V. Öz

Sözcü

Çorum

A. R. Sağlar

Kâtip

Çorum

S. Baran

Balıkesir

M. Tunçay

Çankırı

C. Otman

İstanbul

S. Yaver

Kayseri

A. R. Kılıçkale

İmzada bulunamadı

Kocaeli

H. Türkan

Malatya

H. Fırat

Sinob

A. Ş. Şavlı

İmzada bulunamadı

Sivas

N. Ağacıbağlı

Af. Karahisar

A. Tan

Çankırı

K. Çığman

İçel

A. Köksal

İzmir

N. İncekara

Kocaeli

E. Vassaf

Kocaeli

Z. Atıg

Konya

S. S. Burçak

Ordu

Z. M. Sezer

Sinob

Söz hakkı vardır

M. Tümerkan

Tekirdağ

Z. Erataman

SİRD MİLLETVEKİLİ BAKİ ERDEN'İN TEKLİFİ

Tasarı

MADDE 1. — Türkiye'de kimyager, kimya yüksek mühendisi ve kimya mühendisi unvanlarının kullanılması ve bu unvanların verdiği hak ve salâhiyetler aşağıda yazılı hükümlere bağlıdır:

a) «Kimyager» unvanını, Türkiye veya yabancı memleketler üniversitelerine bağlı olarak veya üniversite ayarında olup da müstakillen diploması veren müesseselerden mezun olanlarla işbu kimyagerlik diplomasına tekabül eden üniversiter kimya tahsilini yaparak gereken diplomayı alanlar kullanabilirler.

b) «Kimya yüksek mühendisi» unvanını, Türkiye veya yabancı memleketlerin üniversite veya üniversite ayarında olan yüksek öğretim müesseselerinin kimya mühendisliği zümresi mezunları kullanabilirler.

c) «Kimya mühendisi» unvanını, üniversite ayarında olmayıp teknik ve meslekî öğretim yapan müesseselerin kimya mühendisliği zümresi mezunları kullanabilirler.

MADDE 2. — Birinci maddenin a, b ve c fıkralarında zikrolunan diplomalardan birini haiz olmıyanlar Türkiye'de «Kimyager» «Kimya yüksek mühendisi» ve «Kimya mühendisi» unvanlarıyla istihdam olunamazlar ve bu unvanlarla sanat icra edemedikleri gibi bu unvanları kullanarak rey veremezler ve imza da atamazlar.

MADDE 3. — Birinci maddede yazılı diploma ve unvanlarla yabancı memleketlerden alınmış diploma ve unvanların muadeletleri Millî Eğitim Bakanlığınca tâyin ve tasdik olunur.

MADDE 4. — Kimyager, kimya yüksek mühendisi ve kimya mühendisleri Devlet teşekkülleriyle yarı resmî ve hususi müesseselerde meslekî mesuliyeti icabettiren bütün mevkileri işgal edebilirler. Her türlü meslekî analiz ve müstahzarat lâboratuvarları, imalâthane ve fabrikaları açar ve mesuliyetleri altında müstakillen idare ederler. Yalnız, kimya sanayiinde kurma ve işletme işleri kimya yüksek mühendislerine veya Kimya mühendisine tevdi olunur.

MİLLÎ EĞİTİM KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Kimyagerlik ve kimya mühendisliği hakkında kanunun teklifi

MADDE 1. — Türkiye'de kimyager, kimya yüksek mühendisi ve kimya mühendisi unvanlarının kullanılması ve bu unvanların verdiği hak ve salâhiyetler aşağıda yazılı hükümlere bağlıdır.

a) (Yüksek kimyager) unvanını, Türkiye veya yabancı memleketler üniversitelerine bağlı olarak veya üniversite ayarında olup da müstakillen diploma veren müesseselerden mezun olanlarla işbu kimyagerlik diplomasına tekabül eden üniversiteler de kimya tahsili yaparak gereken diplomayı alanlar kullanabilirler.

b) (Kimya yüksek mühendisi) unvanını, Türkiye veya yabancı memleketlerin üniversite veya üniversite ayarında olan yükseköğretim müesseselerinin kimya mühendisliği şubesi mezunları kullanabilirler.

c) (Kimya mühendisi) unvanını, üniversite ayarında olmayıp teknik ve meslekî öğretim yapan müesseselerin kimya mühendisliği şubesi mezunları kullanabilirler.

MADDE 2. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Yüksek kimyager, kimya yüksek mühendisi ve kimya mühendisi, Devlet teşekkülleri ile yarı resmî ve hususi müesseselerde meslekî mesuliyeti icabettiren bütün mevkileri işgal ve her türlü meslekî analiz ve müstahzarat lâboratuvarları, kimya ile alakalı sair tesisler kurar ve mesuliyetleri altında müstakillen idare edebilirler.

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM KOMİSYONU-
NUN DEĞİŞTİRİŞİ

*Kimyagerlik ve Kimya Mühendisliği hakkında
kanun teklifi*

MADDE 1. — Teklif sahibinin 1 nei maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 2. — 1 nei maddenin a, b ve c fıkralarında zikrolunan diplomalardan birini haiz olmayanlar Türkiye’de (kimyager) (kimya yüksek mühendisi) ve (kimya mühendisi) unvanlarıyla istihdam olunamazlar ve bu unvanlarla sanat icra edemeyecekleri gibi imza da atamazlar.

MADDE 3. — Yabancı memleketlerden diplomalı kimyager, kimya yüksek mühendisi ve kimya mühendisleri unvanlarını kullanabilmele-ri için üniversite profesörlerinden mürekkep bir jüri huzurunda, ilmî hüviyetlerini ispat ve diplomalarının muadeletlerini Millî Eğitim Vekâletine tasdik ettirmeye mecburdurlar.

MADDE 4. — Kimyagerler, kimya yüksek mühendisleri her türlü meslekî, gıdai tahlil ve müstahzarat lâboratuvarları ve kimya ile ilgili sair tesisleri kurabilir ve mesul müdürlüklerini deruhde edebilirler.

Kimya mühendisleri imalâthane açabilir fabrika kurabilir ve mesuliyetleri altında idare edebilirler.

MADDE 5. — Birinci maddede yazılı unvanları haiz olanlar, kimyanın bütün şubeleriyle ilgili bilûmum kimyevi madde ve müstahzarları imal eder veya ettirebilirler. İhtira beratlarını, ruhsat veya permilerini aldıkları prosede, kimyevi madde ve tertip ve terkipleri şahsan veya vekilleri vasıtasıyla tatbik ve imal eder veya ettirebilirler. İhtira beratlarını, ruhsatlarını veya permilerini aldıkları yukarıda mezkûr prosede, madde, tertip ve terkiplerin mülkiyetleri ve her türlü ticari, iktisadi intifa hakları, ihtiralar hangi Devlet teşekkülünde veya yarı resmî ve hususi müessesede yapılmış olursa olsun, kayıtsız ve şartsız muhterilerine ait olur.

MADDE 6. — 1552 sayılı Kanunla muaddel 992 sayılı Kanunun birinci maddesine göre umuma mahsus gıda maddeleri kimyevi analiz lâboratuvarları açmak için istenilen vesika bu kanunun birinci maddesinin a ve b fıkralarında zikrolunan diplomalardan birini haiz olanlardan aranmaz.

MADDE 7. — Birinci maddenin a ve b fıkralarındaki unvanları haiz olanlardan, tıbbi kimya sahasında çalışmak isteyenler, Tababet ve Şuabatı Kanunu esasları dâhilinde, en çok altı aylık stajdan sonra bu haklara sahip olurlar.

MADDE 8. — a) «Kimyagerlik» unvanı, mühendislik tahsil mertebelerini gösteren «Yüksek» sıfatıyla birlikte veya ihtisas derecelerini belirten «Birinci sınıf» veya «İkinci sınıf» tâbirlerine muzaf olarak kullanılamaz.

b) 1552 sayılı Kanunla muaddel 992 sayılı Kanun gereğince umuma mahsus olmak üzere açılacak serirî ve gıdai araştırmalar ve analizler yapılan ve serolojik teamüller aranılan bakteriyoloji ve kimya lâboratuvarları açmaya iznili olanlar Tıp Kimyası Uzmanı unvanını alırlar ve bu takdirde, kendi ünvanlarına ilâveten Tıp Kimyası Uzmanı ünvanını da kullanabilirler. Bu meyanda tabip, eczacı ve veterinerlerden bu uzmanlığı kazanmış olanlara «Tıp Kimyası Uzmanı Tabibi», «Tıp Kimyası Uzmanı Eczacı» ve «Tıp Kimyası Uzmanı Veteriner» ünvanı verilir. Fakat, sadece bu belgelere sahip olanlar birinci maddedeki ünvanları kullanamazlar.

MADDE 5. — Tâyyedilmiştir.

MADDE 6. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Birinci maddenin a ve b fıkralarındaki unvanları haiz olanlardan, tıbbi kimya sahasında çalışmak isteyenler, Tababet ve Şuabatı Kanunu esasları dâhilinde, en az bir yıl stajdan sonra bu haklara sahip olurlar.

MADDE 8. — 1551 sayılı Kanunla muaddel 992 sayılı Kanun gereğince umuma mahsus olmak üzere serirî ve gıdai araştırmalar ve analizler yapan kimya lâboratuvarları açmaya mezun olanlar tıp kimyası mütehassısı veya gıdai kimya mütehassısı unvanını alırlar. Bunlara bu takdirde kendi ünvanlarına ilâveten tıp kimyası mütehassısı veya gıdai kimya mütehassısı unvanı verilir.

S. v. S. T. K.

e) Ziraat, ormancılık ve saire gibi mesleklerin kimya ile ilgili sahalarıyla iştigal eden mütehassıslar da «Zirai Kimya Uzmanı Ziraat Yüksek Mühendisi», «Zirai Kimya Uzmanı Orman Yüksek Mühendisi» ünvanlarını alırlar.

MADDE 9. — Birinci maddede yazılı ünvanları almış olanlardan Devlet teşekkülleriyle yarı resmî ve hususi müesseselerde çalışanlar, mesai saatleri haricinde serbest çalışabilirler.

MADDE 10. — İş Kanununun çerçevesi dâhil bulunup da kimyevi madde istihsal eden, kimyevi teamül ve prosedelere müstenit maddeler hazırlayan ve ham veya yarı mamül maddeleri kimya yoluyla tahvil veya ıslah eden bütün fabrika ve imalâthaneler, daimî olmak şartıyla, işbu kanunun birinci maddesinde zikredilen ünvanları kullanmaya salâhiyetli olanlardan en az bir kişi çalıştırmakla mükelleftirler.

MADDE 11. — Memleket sanayi ve ekonomisiyle sıkı münasebet halinde bulunan kimya ilmi ve tatbikatının genişlemesi ve bu sahada ilmî ve tatbiki araştırmaların teşvik ve tanzimi ile meşgul olmak üzere kurulacak bir « Millî Kimya Konseyi » ne Hükümet yardım eder. Bu Konseyin statüsü ayrı bir nizamname ile tesbit olunacaktır.

MADDE 12. — Bu kanunun ikinci ve sekizinci maddelerine aykırı hareket edenler 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Tekrarlama halinde suçlular iki kat para cezasıyla birlikte bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Birinci maddede mezkûr diplomaları almış olmıyanları bu ünvanlarla çalıştıranlar da aynı cezalarla cezalandırılırlar.

GEÇİCİ MADDE 1. — Mülga İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Kimya Şubesinin kuruluşu tarihi olan 1916 dan önce kimya ile ilgili yüksek öğretim müesseselerini bitirmiş olanlardan Türkiye'de yürürlükte bulunan usullere göre kimyagerliği meslek edinmiş bu-

MADDE 9. — Birinci maddede yazılı ünvanları almış olanlardan devlet müesseseleri ile yarı resmî teşekküllerde vazife almış olanlar mesai saatleri haricinde meslekî sahada serbest çalışabilirler.

MADDE 10. — Sanayi işletmelerinden lâboratuvarlarda daimî olarak kimyager bulunması icabedeceği Ekonomi ve Ticaret, Sağlık ve Sosyal Yardım, Çalışma ve İşletmeler vekâletlerinde müştereken tesbit ve ilân olunacakların işbu kanunun birinci maddesinde zikredilen ünvanları kullanmaya salâhiyetli olanlardan en az bir kişiyi çalıştırmaları mecburidir.

MADDE 11. — Memleket kalkınması ile sıkı münasebet halinde bulunan kimya ilmi ve tatbikatının genişlemesi ve bu sahada ilmî ve tatbiki araştırmaların teşvik ve tanzimi ile meşgul olmak üzere İera Vekilleri Heyetince bir kimya danışma kurulu meydana getirilir.

MADDE 12. — Bu kanunun ikinci ve sekizinci maddelerine aykırı hareket edenler 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası ile, tekrürü halinde para cezası ile beraber bir aydan 3 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Mezkûr fiilin icrasından mütevellit T. Ceza Kanunu itibariyle daha ağır cezayı müstelzim bir suç işlenmiş olduğu takdirde o fiile mahsus ceza verilir. Bu kabûl şahısları bilerek istihdam eden kimseler de aynı ceza ile cezalandırılırlar.

GEÇİCİ BİRİNCİ MADDE — Tayyedilmiştir.

S. ve S. Y. K.

MADDE 5. — 1 nci maddede yazılı unvanları almış olanlardan Devlet ve müesseseleriyle yarı resmî teşekküllerde vazife almış olanlar mesai saatleri dışında meslekî sahada serbest çalışabilirler.

MADDE 6. — Sınai işlerden hangilerinin bu kanunun 1 nci maddesinde zikredilenlerden birer mesul müdür bulundurmaya mecbur olduğu Ekonomi ve Ticaret, Sağlık ve Sosyal Yardım, Çalışma ve İşletmeler vekâletlerince müştereken tanzim edilecek bir talimatnamede zikredilir.

MADDE 7. — Bu kanunun 2 nci maddelerine aykırı hareket edenler 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Tekrarlama halinde suçlular iki kat para cezasıyla birlikte 1 yıldan 3 aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. 1 nci maddede mezkûr diplomaları almış olmıyanları bu unvanlarla çalıştıranlar da aynı cezalarla cezalandırılırlar.

Teklif

M. E. K.

hunanlar bu kanunun (a) fıkrasındaki unvanının verdiği haklardan faydalanırlar.

GEÇİCİ MADDE 2. — Mülga İstanbul Darülfünunu zamanında ve İstanbul Üniversitesi'nin kuruluş tarihine tesadüf eden intikal devresinde Fen Fakültesinden « kimyager » unvanıyla mezun olanlar, işbu kanunun dördüncü maddesinde bahsolunan kimya yüksek mühendislerinin hak ve salâhiyetlerine maliktirler.

MADDE 13. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

MADDE 14. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

GEÇİCİ İKİNCİ MADDE — Bu kanunun neşri tarihinden evvel her hangi bir surette kimyager unvanı iktisap etmiş olanların hakkı mahfuzdur.

MADDE 13. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

MADDE 14. — Bu kanunu İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

S. ve S. Y. K.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun neşri tarihinden evvel usulü dairesinde kimyager unvanını iktisap etmiş olanların hakkı mahfuzdur.

MADDE 8. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9. — Bu kanunun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yürütür.